

(стосовно свідомості) функцію впродовж людської історії. Як джерело свідомості він постійно відтворюється в людській суб'єктивності і може виявитись у кожному русі людського духу.

Необхідність у розмежуванні досвіду буття та усвідомлення буття, що виростає з цього досвіду, обумовлена тим, що на основі досвіду буття людина приходиться до усвідомлення самого буття. Досвід буття як загальна основа людської свідомості представляє собою щось на кшталт енергетичного й смислового арсеналу людського духу, з якого кожна культура бере те, що їй під силу. Лише на вищих етапах розвитку людина набуває здатності до усвідомлення справжньої природи буттєвого досвіду і до відкриття буття як такого. Усвідомлення буттєвого досвіду – шлях до буття.

Аналіз мікрогенези буттєвого досвіду дозволяє виявити найбільш фундаментальні рівні цього досвіду, на яких ґрунтується вся будова абсолюту. Феноменологія рівнів зафіксована в описанні «досвіду білого світла». Символічна утилізація досвіду білого світла, яка виникає практично в унісон з процесом його актуального протікання, супроводжується переживанням абсолютної природи та призводить до формування цілісного символіко-дискурсивного конструкту – «абсолюту», що виникає як результат взаємодії людини та світу.

В змістовому плані формування конструкту абсолюту супроводжується переживанням – усвідомленням приналежності людини до сукупності суцього як вічної та всеосяжної реальності, за межами якої нічого немає і бути не може. В основі такого усвідомлення лежить екстраполяція досвіду людської смертності за межі наявного людського буття. Образ радикального Ніщо, який виникає внаслідок такої екстраполяції, є своєрідним «негативом» майбутнього абсолюту, що дозволяє відкритися абсолютній природі буття. Усвідомлення дива буття приходиться разом з переживанням людської приналежності до буття, завдяки якому людина в подальшому отримує відчуття свободи від страху смерті.

Список використаних джерел

1. Майстер Экхарт. Проповеди и рассуждения / Майстер Экхарт. – М., 1912. – 52 с.
2. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления / Хайдеггер М. – М.: Республика, 1993. – 447 с.
3. Шлейермахер Ф. Речи о религии. Монологи / Шлейермахер Ф. – СПб.: Алетейя, 1994. – 432 с.

References

1. Meister Eckhart. Propovedi i rassuzhdeniya / Meister Eckhart. – M., 1912. – 52 s.
2. Heidegger M. Vremya i bytie: Stati i vyistupleniya / Heidegger M. – M.: Respublika, 1993. – 447 s.
3. Schleiermacher F. Rechi o religii. Monologi / Schleiermacher F. – SPb.: Aleteyia, 1994. – 432 s.

Solonko L. A., PHD in philosophical sciences, senior researcher, Institute of philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), ritmrms@mail.ru

About local interpretations of religious conceptions of salvation

The article deals with the problem of personal salvation as one of key issues of contemporary religious systems. The author focuses on the compensation mechanisms of loss of sacrality and overcoming the fear of death. Revealed the peculiarities of value based core of ideologies and its main components which include different types of values. Established the link between imaginative and discursive forms of existence of ideologies, correlated with the structure of human mind. Discovered the reasons of identification of the absolute and personal God as an inherent feature of early stages of development of active consciousness. Analyzed the intuitions of being that underlie all human cultures, in particular the intuition of immense flow. Described the fundamental levels of «white light experience» as a premise of formation of

conceptions about the absolute. Finally, the author proves the efficiency of apophatic approach towards the existential experience.

Keywords: salvation, values, absolute, being, existential experience, active consciousness.

Солонько Л. А., кандидат философских наук, старший научный сотрудник, Институт философии НАН Украины (Украина, Киев), ritmrms@mail.ru

О локальных интерпретациях религиозных концепций спасения

Рассмотрено проблему личного спасения человека как основополагающую проблему современных религиозных систем. Авторское внимание сфокусировано на механизмах компенсации утраты сакрального и преодоления страха смерти. Раскрыты особенности ценностного ядра идеологий и его базовые составляющие, к которым относятся разные типы ценностей. Установлена связь между образными и дискурсивными формами существования идеологии, соотносены со структурой человеческой психики. Выявлены причины отождествления абсолюта и личного бога, свойственные человечеству на ранних этапах формирования деятельностного сознания. Проанализированы интуиции бытия, лежащие в основе человеческой культуры, в частности интуиция безграничного потока, что позволяет человеку оцутить себя внутри всего сущего. Описаны фундаментальные уровни «опыта белого света» как предпосылки формирования представлений об абсолюте. Обоснована целесообразность апофатической установки касательно бытийного опыта, учитывающей принципиальную unknowability бытия.

Ключевые слова: спасение, ценности, абсолют, бытие, бытийный опыт, деятельностное сознание.

* * *

УДК 37.013.73

Терепицький С. О.,

кандидат філософських наук, доцент, Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова (Україна, Київ), som_org@ukr.net

ЯВИЩЕ ФУТУРОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Представлено загальний аналіз футурології в аспекті соціальної філософії. Методологічна база дослідження визначається підходом, який спирається на принципи об'єктивності та цілісності. Зокрема, в роботі застосовано: метод історизму та герменевтики; діалектичний метод; метод системного аналізу; порівняльний метод.

Футурологічні теорії, як відносно молоді утворення в сучасній науці, уже встигли здобути неабияку популярність серед науковців та читачів по всьому світу, і це не є випадковим. В нижче наведеному дослідженні, спочатку, розкривається сутність явища футурології, описуються її функції та можливі методи. Згодом, після теоретичного огляду поняття, здійснюється вибіркового огляду елементів популярних футурологічних моделей, що дає уявлення про різноманітність та остаточну несформованість цієї науки. Крім того, автором демонструються її потенційні практичні та теоретичні внески в завдання сталого розвитку людства.

Ключові слова: футурологія, футурологічна модель, прогноз, екстраполяція, історичні цикли.

Ми та наші сучасники живемо в епоху геометричної інтенсифікації усіх сфер людської діяльності. Досить очевидним є той факт, що відповідне прискорення активності людства, в першу чергу, зумовлене технічним прогресом – розвитком комунікацій, транспортних сполучень, інформаційних носіїв, тощо. Проте не менш важливим, чинником цих перетворень є і зміна загальнолюдських пріоритетів, цінностей, смислів схем мислення та сприйняття оточуючої реальності. Явище, що раніше дивувало, або ж потребувало достатньо часу на адекватне усвідомлення буденною свідомістю, відтепер, є ординарним та швидко приживається в більшості більше-менш розвинутих країн світу. Людство увійшло в період сензитивного віку для інновацій, зокрема, менш консервативним та більш відкритим до швидко впровадження новоутворень.

На фоні такого руху, ми, однак, можемо спостерігати певний парадокс: з одного боку сфери людської

діяльності диверсифікуються, розпадаються на низку під галузей та підвидів; проте, з іншого боку, необхідність інформаційного обміну та запозичення методів та засобів виробництва призводять до появи інтеграційних тенденцій між різними напрямками досліджень, господарства та, навіть, побуту [10, с. 138]. Така «квазі-диференціація» суспільно-актуальних категорій є наслідком збільшення об'єму отриманої інформації з одного боку, а з іншого виникненням необхідності коректної обробки та фільтрації отриманих даних.

Проте, не дивлячись на геометричні рости кількісних та якісних показників знань, товарів та комунікацій, мета наукової парадигми, все ж, залишається незмінною: взяти під контроль людства те, що наразі є невідконтрольним. Очевидно, що однією з найбільш вагомих цілей, чи навіть, міфологічних мрій людства, ще з найдавніших часів є пророкування майбутнього. Якщо на світанку людської ери, мрія про досягнення знань грядущого була зосереджена в обрядах та магії, то пізніше, з ходом історії, поняття «охоплення майбутнього» усе більше змішувалося з іншими сферами домінуючих доктрин культури – міфом, релігією, наукою тощо. Грань між об'єктивністю та вигадкою в питанні прогнозування та пророкування є досить тонкою навіть сьогодні. Існує низка квазінаукових вчень, що беруть на себе завдання відкрити нам завтрашній день – астрологія, хіромантия, тощо. На сьогоднішній день, існує також теорія так званого об'єктивно-наукового прогнозування, що позиціонує себе як суто раціональна спроба заглянути за куліси часового потоку. Таку новітню «науку» з середини ХХ століття іменують «футурологія» (від англ. «future» – майбутнє). Цей своєрідний вид досліджень базується на судженнях про майбутні події на основі тенденцій, що присутні в наш час. Є очевидною користь, яка може бути досягнута за умов об'єктивного прогнозування – попередження історичних та екологічних катаклізмів, створення політичних і економічних стратегій та попередження демографічних або ж ресурсно-дефіцитних ускладнень.

З огляду на це виявляється досить актуальним розглянути футурологічні концепції з точки зору їх об'єктивності та практичної дієвості. В рамках цього невеликого дослідження ми ставимо за мету розглянути сутність, зміст та функції футурології в контексті соціальної філософії та філософії історії.

Футурологія – це наука що займається прогнозуванням майбутнього на основі сучасних досягнень раціональної науки та наявних соціальних, економічних та культурних трендів. Зокрема, в більшості цей вид наукової діяльності послуговується методами статистичного аналізу та логічної екстраполяції. Багато вчених вважають футурологію псевдонаукою, оскільки вона не дає точних даних і в більшості не може бути об'єктивною. Крім того, вона не здатна задовільнити навіть елементарні логічні умови істинності, зокрема, 4 закон логіки висунутий Лейбніцом, який вказує на те, що висунення будь-якого істинного судження повинно відбуватися за достатніх підстав. Проте, футурологія як певний напівнаукова сфера пророкування, уже встигла завоювати популярність серед населення планети.

Раціонально прогнозування майбутнього не є дією розважального плану – воно переслідує певні мотиви та здатне приносити користь. Зокрема варто виділити наступні функції футурології:

– *Прогностична*. Безперечно головна функція цієї науки, що дає елементи інформації про події, які мають трапитися в середньостроковому та довгостроковому часовому проміжку.

– *Інформаційна*. Завдяки здатності спів ставляти часові моделі розвитку різних реальних та гіпотетичних соціальних систем футурологія забезпечує нас новими даними про існуючий стан речей.

– *Пізнавальна*. Популярність футурології дозволяє розповсюджувати знання з інших суміжних дисциплін таких як історія, соціологія, філософія, економіка, математика тощо.

– *Світоглядна*. Бачення майбутнього світу в очах сучасників завжди буде формувати елементи людського відношення до сучасності – цінності, смисли, тощо.

– *Стратегічна*. Дозволяє складати оптимальний план дій із запобігання або прискорення певних наслідків на основі отриманої футурологічної інформації.

– *Ідеологічна*. Ще одна функція, що має дуже високе значення з огляду на минулий досвід людства. Знання про майбутнє є дуже потужним засобом пропаганди.

– *Методологічна*. Транснауковий статус футурології створює сприятливий простір для формування та розробки нових наукових методів.

Слід також підкреслити, що футурологія займається розглядом не лише *нормативного*, але й *бажаного* майбутнього. Тобто, футурологом вважається також і той вчений, який висуває довгострокову стратегію глобального розвитку з детальним описом її результатів.

Виникнення футурології припадає на кінець ХІХ століття, коли досить велика кількість дослідників на основі наявних політичних та економічних даних намагалися спрогнозувати майбутній сценарій розвитку подій в окремих регіонах. Широко відома у цей період робота «Майбутня війна і її економічні наслідки» І. Бліоха який у 1897 році спророкував початок Світової війни. Він зумів виявити, що розвиток техніки, винайдення бездимного пороху, перших автоматичних гвинтівків та кулеметів, призведе до кардинальної зміни тактики війни. Остання відтепер буде розвиватися за наявності значно ширших фронтів і призводитиме до значно більшого виснаження промисловості на фінансів, ніж раніше [1]. Як наслідок, грядуща війна стане ареною для розпаду та утворення держав, а також полем розгортання страшних гуманітарних катаклізмів.

Також це період зародження та становлення популярності так званої наукової фантастики, яка на пряму була пов'язана з іменем Г. Уеллса. Останній використовував фантастичні прийоми за-для застереження від того майбутнього, яке автор вважав реально можливим. Так в одному із своїх останніх творів «Машина часу» Уеллс наголошував на можливому колапсі соціальної системи в наслідок запеклих зіткнень ворогуючих класів [6, с. 33–106]. Англійський письменник навіть фактично став засновником окремої когорти письменників-футурологів, що в окремих випадках виступають з футурологічними статтями (Артур Кларк, Станіслав Лем, тощо).

До іншої групи футурологів відносять авторів, що базуються на елементах прогнозування в рамках соціально-економічних досліджень. Яскравими прикладами таких дослідників є Е. Тофлер, Х. Тофлер та Дж. Найсбіт. Елвін Тофлер, соціолог, що прославився своєю ідеєю Третьої хвилі, написав свою першу книгу

«Шок майбутнього» 1960 році [3]. У ній він пророкував ряд економічних та соціальних змін у більшості розвинутих країн світу і багато з його припущень справдилися з вражаючою точністю. Станом на початок XXI століття, Тофлер у співтворстві зі своєю дружиною Хайді написав книгу «Революційне багатство» 2006 року, що присвячена опису теперішньої соціальної ситуації в світі та прогнозуванню найближчого майбутнього сучасного капіталізму. В ній автори задаються питанням про те, Як здобувається багатство в наші дні? Яким чином воно розподіляється? Чи вічний капіталізм? Та чи можливо в нових умовах побороти бідність? Зокрема подружжя Тофлерів відмічає наступну цікаву тезу: «У майбутні роки країни будуть як і раніше утворювати економічні блоки, грати у валютні гри і використовувати тарифи і субсидії (під приводом екологічної, культурної та іншої необхідності). Вони як і раніше будуть звинувачувати несправедливу конкуренцію інших країн в безробіттю у своїй країні, як і раніше вимагати так званих «рівних умов гри». І, звичайно, будуть як і раніше стягувати податки зі своїх громадян... Однак хоча країни будуть все більш запекло змагатися на знайомій території, яку можна назвати ігровою дошкою націй, всі вони будуть програвати. Подобається це національним урядам чи ні, влада від них неухильно вислизає. Великі держави стають все менш великими» [4, с. 148–149]. Причиною стагнації національно–державної влади, автори вважають той факт, що держави більше не є єдиними значимими гравцями на міжнародній арені політичної гри. Тофлери навіть вводять поняття неурядових організацій (НУО), які і є новітніми учасниками владної гри XXI століття, правила якої міняються як ніколи швидко. НУО – це широке поняття, яке однак описує на разі безліч вузькоспеціалізованих організацій, що захищаючи певні інтереси є уже близькими до виходу на транснаціональний рівень. Їх вплив може бути незначним проте їх кількість вражає своїм тиском на корпорації та національні правлячі органи. Яскравим прикладом такого феномену є вихід на політичну арену Європи сексуальних меншин, які вчинили значний відблеск на політичну ситуацію Старого світу.

Іншим відомим футурологом, що здійснив популяризацію раціонально–логічних прогнозів на теренах Західного світу був Дж. Нейсбіт. Для Нейсбітта прогнозування також базується в раціональному погляді на сьогоднішнє задля об'єктивної оцінки майбутнього, проте в його в порівнянні з теорією Тофлера більшого значення відіграє культурний чинник. На початок 80–х австрійський вчений видав бестселер під назвою «Мегатенденції» [2], який зробив з нього одного з найвідоміших футурологів сучасності. Якщо американець є закономірним послідовником теорії політичної економії, то Нейсбіт показує себе як стриманий вчений, що тяжіє до соціально–економічних досліджень в дусі раннього Маркса. У 2006 році виходить його книга, яка уже присвячена прогнозуванню найближчого майбутнього XXI століття, вона вийшла під заголовком «Mind Set!: Reset Your Thinking and See the Future». У цій роботі Нейсбіт демонструє типове синтезуюче мислення, що дозволяє йому влучно підмити певні тенденції не лише на рівні певної галузі, але й у відношенні до різних сфер людської діяльності. Так, автор демонструє наростання ролі «аутсорсінгу» в структурі діяльності більшості великих «публічних» структур, наприклад, він звертає

увагу на спорт та індустріальне виробництво: «Так само, як американський клуб Х'юстон Рокетс, запозичує Йо Міня з Китаю, щоб грати в баскетбол, так і компанія Sony в Японії запозичує американського Говара Спрінгера аби бути їх генеральним директором. Засновник телерадіокомпанії CBS не говорить по–японськи, та навіть не має офісу в Японії. У відповідь на критику про те, чому він не переїжджає у Японію або вчиться говорити по–японськи, він сказав: «я не живу в Голлівуді, але я несу відповідальність за кінематограф. Я не співаю пісні, і я несу відповідальність за музичну компанію» [9, с. 176]. На основі такого кумедного випадку, автор демонструє, що в майбутньому нас чекає наростання трудового обміну між різними країнами. Більше того, останній буде підштовхуватися не стільки урядами, але й організаціями, при чому не лише великими. Існування вільної комунікації дозволяє колективним системам подібно до покупців в магазині черпати людські ресурси з ширшого асортименту товарів, в усе меншій мірі зважаючи на кордони.

З новітніх авторів в області футурології особливої уваги заслуговують американські вчені. Зокрема, цікавий метод застосовує дослідник з Фініксу, США Л. Дворскі. У своїй книзі під назвою «Probably not: Future Prediction Using Probability and Statistical Inference», що вийшла друком у 2008 році, автор застосовує теорію ймовірності та методи квантового аналізу для того, аби розкрити найбільш вірогідні сценарії майбутніх подій. Наприклад, Дворскі на основі статистичних даних намагається прослідкувати закономірність виникнення нових хвороб та епідемій. Автор припускає, що якщо в певному місці виникає подразник нової хвороби, наприклад, смертельні гама–промені, то закономірно буде вважати, що завжди лише частина населення є першоносіями недуги. Дворскі пропонує уявити місто з населенням в 250000 жителів, де 1 людина з 5000 осіб щороку хворіє раком мозку і в цьому році в місті 50 хворих на рак. Автор методом, статистичного розрахунку намагається вирахувати скільки жителів над нормово захворіє хворобою в наступні роки та яка буде похибка його припущень.

Математик розглядає головні дані які він знає про хворобу вкладаючи їх в так звану біноміальну формулу, в якій вираховується очевидна вірогідність певного випадку. При виявленні нових аргументів (таких як кількість приїжджих жителів, активність Сонця тощо) бінарна формула розширюється на більшу кількість біномів, що дозволяє отримати більш точні дані. «У всякому разі, виходячи з біноміальних формул, ймовірність отримання 70 випадків захворювання цього року становить 0,0010%. Ймовірність отримання 70 або більше випадків 0,0026%. Тепер, давайте припустимо, що є 1000 міст по всій країні більш–менш, подібних до нашого гіпотетичного міста. Використовуючи ці ж формули ще один раз, ми виявляємо, що очікуване число міст з 70 або більше випадків цього захворювання становить приблизно 2,5. Це досить впевнений показник, який дає право стверджувати, що принаймні у одному місті буде 70 або більше випадків цього захворювання, хоча, в той же час, якщо звертати увагу окремо на одне місто, це здається статистично дуже малоімовірним, або ж що це не може відбутися, якщо не буде на це дуже особливої причини» [8, с. 118].

Крім, методу біноміального аналізу, автор демонструє ще низку інших математичних прийомів, що можуть бути дієвими в питанні прогнозування майбутніх подій.

Зокрема, на прикладі аналізу тасування гравців спортивних команд та їх тренерів демонструється прогностична дієвість методу генерації псевдо-випадкової вірогідності.

Досить ґрунтовне систематизуюче дослідження присвячене футурології антиутопій було проведене російський вченим І. Тузовським. У своїй монографії він звертається до актуальних питань з приводу різниці футурології та історії, проблеми періодизації часових проміжків, епох, звертається до огляду проблеми дескрипції понять модель та образ майбутнього. Крім того, в його роботі було здійснений аналіз головних футурологічних концепцій антиутопій. Поняття антиутопії вживається ним у більш загальному значенні, під цим терміном він має на увазі нефантастичну модель майбутнього. Зокрема в його роботі глибинно про аналізована оптимістичний образ постіндустріального суспільства, що піддається критиці з різних сторін та напрямків міркування. На основі аналізу концепцій позитивних «антиутопій» автор робить досить цікавий висновок про настання так званої «мульти-ери»: «Наш світ опинився в ситуації одночасного співіснування відразу декількох ер, зовнішні соціально економічні та політичні характеристики яких формально можуть збігатися, принципово відрізняючись по соціокультурним критеріям. Тому резонним виглядає пропозиція терміну «мульти-ера», який вказує на унікальну і все більш глибинну різноманітність сучасної цивілізації, множинність варіантів її осмислення навіть на підставі ідентичних критеріїв соціального, економічного, політичного, технологічного та культурного розвитку. Мульти-ера – це епоха синкретичного з'єднання окремих рис соціальності з різних традицій і часових епох навіть у рамках одного соціуму» [5, с. 128]. Тузовський вдало відмічає, що прогнози про настання пост-індустріального суспільства, насправді, не справдилися у тій мірі якій пророкували її Тофлер, Белл та інші сторонники інформаційного капіталізму. На думку російського вченого наша епоха усе більше буде комбінувати у собі ознаки різних суспільств, що вказує на те, що суспільство і досі залишається вкрай неоднорідним.

Інший російський вчений В. Шутов, навідину від Тузовського, займався не критикою футурологічних теорій опонентів, а розробкою та обґрунтуванням власної концепції. В його книзі «21 століття: що нас чекає?» реалізація плану прогнозування здійснена в три кроки. На першу, автор аналізує тисячолітню глобальну історію вказуючи на ті історичні факти, які йому здаються важливими. На другому, Шутов намагається виділити тенденції, закономірності, алгоритми та цикли розвитку подій, що сталися в минулому, зосереджуючи увагу читачів на позитивних та негативних аспектах сьогоденної ситуації в світі. І, нарешті, на останньому кроці, російський науковець озброївшись отриманими даними робити власний прогноз на найближче сторіччя.

Велику увагу Шутов приділяє світовій регіональній політиці. На його думку, головною рушійною силою історії в останні кілька сторіч була якраз боротьба регіонів. Нічого не зміниться і в прийдешні роки: «Боротьба регіонів є найзакономірнішим та найбільшим соціальним явищем. Малоімовірно, що в найближчий час вона закінчиться загальним миром. В крайньому разі вона буде продовжуватися доти, доки один із регіонів не залишиться єдиним переможцем і не зміцнить свій світове панування» [7, с. 152]. Автор стверджує, що перемога одного регіону в світовій боротьбі призводить до

становлення моно-глобалізму, який уже не раз траплявся в історії людства. Проте навіть в умовах єдиновладдя регіону, все ж залишаються сили які підточують монолітність панування з середини, що стає наслідком нових спалахів міжрегіональної боротьби.

З огляду на неминучу міжрегіональну боротьбу в ХХІ столітті Шутов виділяє головних учасників битви, яких можна означити як лідерів світової арени. Зокрема, такі представники як:

- США та сателіти;
- Країни «Великого Сходу» (Індія, Китай т.д.);
- Об'єднана Європа.

На думку автора кульмінації регіональної боротьби (подібної до Холодної війни в ХХ столітті) слід очікувати на середині ХХ століття. Ймовірність виникнення військових конфліктів та катаклізмів буде найвищим у першій та останній третині сторіччя. На думку росіянина роль його країни в майбутній політичній грі не є центральною, Росія не дотягує до світових регіональних лідерів.

Автор пророкує, що зародження конфлікту відбудеться поза територією країн-лідерів, проте згодом усі фаворити будуть втягнуті в суперечку. Найбільш очевидним регіоном такого зіткнення станом на 2008 рік Шутов вважає Близький Схід. Ситуація, що розгорнеться там буде не надто вигідна самим конфліктуючим сторонам, проте найбільші шанси на «прибуток» з цього суперництва будуть мати США та Об'єднана Європа за умови єдності їх позицій. У конфліктах в кінці ХХІ століття російський вчений уже віддає перевагу Великому Сходу.

Тим не менш, як відмічає автор в ХХІ столітті нам не варто очікувати радикальних явищ, які ми спостерігали у ХХ столітті Як він відзначає: «варто підтвердити, що 21 столітті ніякої ідилії не буде. Комплекс природно-негативних явищ разом з явищами відносного регіонального росту при збереженні дії фундаментальних соціальних закономірностей не дозволить побудувати ніякого «раю на Землі». Історія буде продовжуватися, продовжуватись в багато в чому так, як це було наперед визначено процесами тисячоліття, що зовсім недавно нас покинуло» [7, с. 159]. Усі ці фактори ще раз демонструють, що головним методом футурології залишається історична екстраполяція, яка багато в чому послуговується теорією циклічного руху історії.

Отже, в рамках цього невеликого дослідження нами були розглянуті сутність, зміст та функції футурології в контексті соціальної філософії та філософії історії. Футурологія була визначена нами як наука, що зосереджується на прогнозуванні майбутнього в рамках сучасних досягнень раціональної науки та соціальних, економічних та культурних тенденцій сьогодення. Наголошено на суперечливому статусі футурології між наукою та псевдо-наукою. Футурологія стикається з труднощами в питанні дотримання одного з основних законів логіки – закону «достатньої підстави».

На основі аналізу загальної практичного та теоретичного впливу теорії раціонального прогнозування, були виділені головні функції футурології, а саме: прогностична, інформаційна, пізнавальна, світоглядна, стратегічна, ідеологічна та методологічна. З огляду на окреслену мульти-функціональність футурології підкреслено її теперішню актуальність, навіть з огляду на суперечливий статус в системі «традиційних» наук. Було також уточнено, що футурологія займається не лише моделюванням

«нормативного» майбутнього, але й створення образів «бажаного» або «можливого за певних умов».

Ми показали історичні витоки футурології, в загальному окреслили її сучасну структуру. Показали присутність двох «типів» футурологів – письменники-футурологи, що виступають з прогностичними статтями, та футурологи, що здійснюють свої дослідження в рамках академічного, строго теоретичного тексту.

Були описані елементи кількох популярних футурологічних теорій, що належать перу відомих соціологів, істориків та математиків. Зокрема, висвітлено деякі ідеї Е. Тоффлера та Х. Тоффлер, Дж. Нейсбіта та Л. Дворські. Їх концепції стали підставою для висновку про головну роль історичної та соціальної екстраполяції в методологічному питанні футурології. Крім того, на базі робіт Л. Дворські висвітлено дієвість математичних методів по відношенню до можливості прогнозування конкретних явищ майбутнього.

Крім того, розглянуті теоретичні доробки двох російських вчених І. Тузовського та В. Шутова. Перший здійснив досить актуальну систематизацію головних футурологічних концепцій антиутопій, кожна з яких розглядається з позицій соціально-екстраполяційної достовірності. Другий розробляє власну футурологічну модель, яка у більшості базується уже на методах історичної екстраполяції. Базуючись на виділених трендах на основі знань про історичні закономірності 2 тисячоліття, Шестов робить загальний прогноз на політичне, економічне та культурне життя планети у ХХІ сторіччі.

Відтак, футурологія як молода, перспективна наука, або ж, в крайньому разі, вид теоретичної діяльності, лише починає своє формування. А отже, її корисні наслідки та відкриті об'єктивні закони, скоріш за все, чекають нас у майбутньому, як і сам невловимий предмет цієї теорії.

Список використаних джерел

1. Блюх И. С. Будущая война и её экономические последствия / И. С. Блюх. – СПб.: Из-во «Типография И. А. Эфрона», 1889. – 189 с.
2. Нейсбитт Дж., Эбурдин П. Что нас ждет в 90-е годы. Мегатенденции. Год 2000 / Дж. Нейсбитт, П. Эбурдин [пер. с англ. К. Малешков]. – М.: Республика, 1992. – 416 с.
3. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер [пер. с англ. Е. Руднева] 1970. – М.: АСТ, 2008. – 560 с.
4. Тоффлер Э., Тоффлер Х. Революционное богатство = Revolutionary Wealth, 2006. – М.: АСТ, 2007. – 576 с.
5. Тузовский И. Д. Светлое завтра? Антиутопия футурологии и футурология антиутопий: Монография / И. Д. Тузовский. – Ч., 2009. – 212 с.
6. Уеллс Г. Машина часу / Г. Уеллс [пер. з англ. Миколи Іванова]. – Х.: Фоліо, 2003. – 480 с.
7. Шутов В. 21 век – что нас ждет / Историческая футурология / В. Н. Шутов. – М.: «Ижица», 2003. – 192 с.
8. Dworsky L. Probably not: Future Prediction Using Probability and Statistical Inference / L. Dworsky. – Hoboken: «Wiley–interscience», 2008. – 210 p.
9. Naisbitt J. Mind Set!: Reset Your Thinking and See the Future / J. Naisbitt. – NY Press, 2006. – 282 p.
10. Robertson Roland. Globalization: Social Theory and Global Culture (Theory, Culture & Society Series) / Roland Robertson // SAGE Publications, 1992. Printed in Great Britain by The Cromwell Press Ltd, Broughton Gifford, Melksham, Wiltshire. – 310 p.

References

1. Blioh I. S. Budushhaja vojna i ejo jekonomicheskie posledstviya / I. S. Blioh. – SPb.: Iz-vo «Tipografija I. A. Jefrona», 1889. – 189 s.
2. Nejsbitt Dzh., Jeburdin P. Chto nas zhdet v 90-e gody. Megatendencii. God 2000 / Dzh. Nejsbitt, P. Jeburdin [per. s angl. K. Malezhkov]. – M.: Respublika, 1992. – 416 s.

3. Toffler Je. Shok budushhego / Je. Toffler [per. s angl. E. Rudneva] 1970. – M.: AST, 2008. – 560 s.

4. Toffler Je., Toffler H. Revoljucionnoe bogatstvo = Revolutionary Wealth, 2006. – M.: AST, 2007. – 576 s.

5. Tuzovskij I. D. Svetloe zavtra? Antiutopija futurologii i futurologija antiutopij: Monografija / I. D. Tuzovskij. – Ch., 2009. – 212 s.

6. Uells G. Mashina chasu / G. Uells [per. z angl. Mikoli Ivanova]. – H.: Folio, 2003. 480 s.

7. Shutov V. 21 vek – chto nas zhdet / Istoricheskaja futurologija / V. N. Shutov. – M.: «Izhica», 2003. – 192 s.

8. Dworsky L. Probably not: Future Prediction Using Probability and Statistical Inference / L. Dworsky. – Hoboken: «Wiley–interscience», 2008. – 210 p.

9. Naisbitt J. Mind Set!: Reset Your Thinking and See the Future / J. Naisbitt. – NY Press, 2006. – 282 p.

10. Robertson Roland. Globalization: Social Theory and Global Culture (Theory, Culture & Society Series) / Roland Robertson // SAGE Publications, 1992. Printed in Great Britain by The Cromwell Press Ltd, Broughton Gifford, Melksham, Wiltshire. – 310 p.

Terapyschyy S. O., PhD, associate professor, National Pedagogical University M. P. Drahomanov (Kyiv, Ukraine), som_org@ukr.net

Futurology in a problems field of social philosophy

The article is devoted to the analysis of general futurology in terms of social philosophy. Methodological basis of research is defined approach that is based on the principles of objectivity and integrity. In particular, the paper used, the method of historicism and hermeneutics; dialectical method; method of system analysis; comparative method.

Futures theories are relatively young formations in modern science, have managed to gain significant popularity among scholars and readers worldwide, and it is no accident. In the following are a study author, first, the essence of the phenomenon of futurology, describes its functions and methods. Then, after a theoretical concept review, carried out the sampling of items futures popular models, which gives an idea of the diversity and finally formation of the science. In addition, the author demonstrates its potential practical and theoretical contributions to the task of human development.

Keywords: futurology; futures model, prediction, extrapolation, historical cycles.

Терепищій С. А., кандидат філософських наук, доцент, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна), som_org@ukr.net

Явление футурологии в контексте проблем социальной философии

Представлен общий анализ футурологии в контексте социальной философии. Методологическая база исследования определяется принципами объективности и целостности. В частности, в работе применены: метод историзма и герменевтики; диалектический метод; метод системного анализа; сравнительный метод.

Футурологические теории, как относительно молодые образования в современной науке, уже успели получить большую популярность среди ученых и читателей по всему миру, и это не случайно. В данном исследовании, прежде всего, раскрывается сущность явления футурологии, описываются ее функции и возможные методы. Впоследствии, после теоретического обзора понятия, осуществляется выборочный обзор элементов популярных футурологических моделей, который дает представление о разнообразии и окончательной несформированности этой науки. Кроме того, автором демонстрируются ее потенциальные практические и теоретические вклады в задачи устойчивого развития человечества.

Ключевые слова: футурология, футурологическая модель, прогноз, экстраполяция, исторические циклы.

* * *

УДК 37.013.73

Фіалко Н. А.,

науковий співробітник відділу якості освіти, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (Україна, Київ), lepan@ukr.net

ЗМІСТОВНІ АКЦЕНТИ ГУМАНІТАРНОЇ ПАРАДИГМИ

Гуманізація та гуманітаризація системи вищої освіти сприяє підвищенню рівня людського і соціального капіталу індивіда за рахунок підвищення якості отриманої освіти і формування гуманістичного світогляду майбутнього працівника, нароцування ефективності інвестицій в людський капітал, підвищення інтелектуального рівня і самореалізації особистості. Зазначені аспекти актуалізують потребу аргументаційної виразності змістовних акцентів гуманітарної парадигми.

Ключові слова: гуманітарна парадигма, змістовні акценти, особистість, гуманізація, гуманітарні пріоритети, людський і соціальний капітал.